

1 Assistentiewoningen

1.1 Situering

Het *Woonzorgdecreet* definieert een groep van assistentiewoningen als een voorziening die bestaat uit één of meerdere gebouwen die functioneel een geheel vormen en waar, onder welke benaming ook, aan gebruikers van 65 jaar of ouder die er zelfstandig verblijven in individuele aangepaste wooneenheden, huisvesting wordt geboden en ouderenzorg waarop zij facultatief een beroep kunnen doen.

Assistentiewoningen zijn dus de opvolgers van de serviceflats met dienstverlening. Ze zorgen ervoor dat mensen niet hoeven te worden opgenomen in een woonzorgcentrum zolang ze nog zelfstandig kunnen wonen. Ze bieden koppels de mogelijkheid om samen naar een aangepaste woning met zorg te verhuizen. Er is altijd een ontmoetingsruimte voor de bewoners, die echter niet exclusief hoeft te zijn en deel kan uitmaken van het woonzorgcentrum of lokaal dienstencentrum waarmee de assistentiewoningen een functioneel geheel vormt.

In de uitvoeringsbesluiten is afgestapt van een programmatienorm opdat het mechanisme van vraag en aanbod kan spelen. Wel legt de Vlaamse overheid de vereisten vast waaraan een groep van assistentiewoningen minimaal moet voldoen om erkend te kunnen worden. Om voldoende diensten en hulp- en zorgverlening te garanderen, moet een groep van assistentiewoningen te allen tijde noodoproepen kunnen beantwoorden, overbruggingszorg en crisiszorg kunnen bieden aan de bewoners. Een woonassistent faciliteert en stimuleert de sociale contacten onder de bewoners.

Nieuw is dat ook assistentiewoningen die door sociale huisvestingsmaatschappijen ter beschikking worden gesteld, kunnen worden erkend. In Vlaanderen zijn hiervoor afspraken gemaakt met de minister van huisvesting. Op Brussels niveau is het wachten op een afsprakenkader tussen het Brusselse Gewest en de Vlaamse Gemeenschap voor de realisatie van sociale assistentiewoningen.

1.2 Programmatie en invulling

Anders dan in het verleden is er geen Vlaamse programmatienorm meer van toepassing voor assistentiewoningen. Tot 2012 bedroeg de programmatie 1244 wooneenheden, waarvan er 32 effectief gerealiseerd en erkend werden als serviceflat.

Bijgaande tabel geeft onder de noemer woonzorgwoningen een overzicht van diverse initiatieven die passen bij het begrip assistentiewoningen of aanleunwoningen, zijnde aangepaste woningen voor ouderen en zorgbehoevenden met minimale zorgomkadering. Zowel de woonzorgwoningen ontwikkeld of geprogrammeerd door een Vlaams initiatief als deze aangeboden door een GGC of Cocof voorziening, zijn er in opgenomen. Het gaat niet noodzakelijk om erkende serviceflats. De erkenning biedt geen financiële tegemoetkoming maar er zijn voorwaarden voor de zorgomkadering aan gekoppeld.

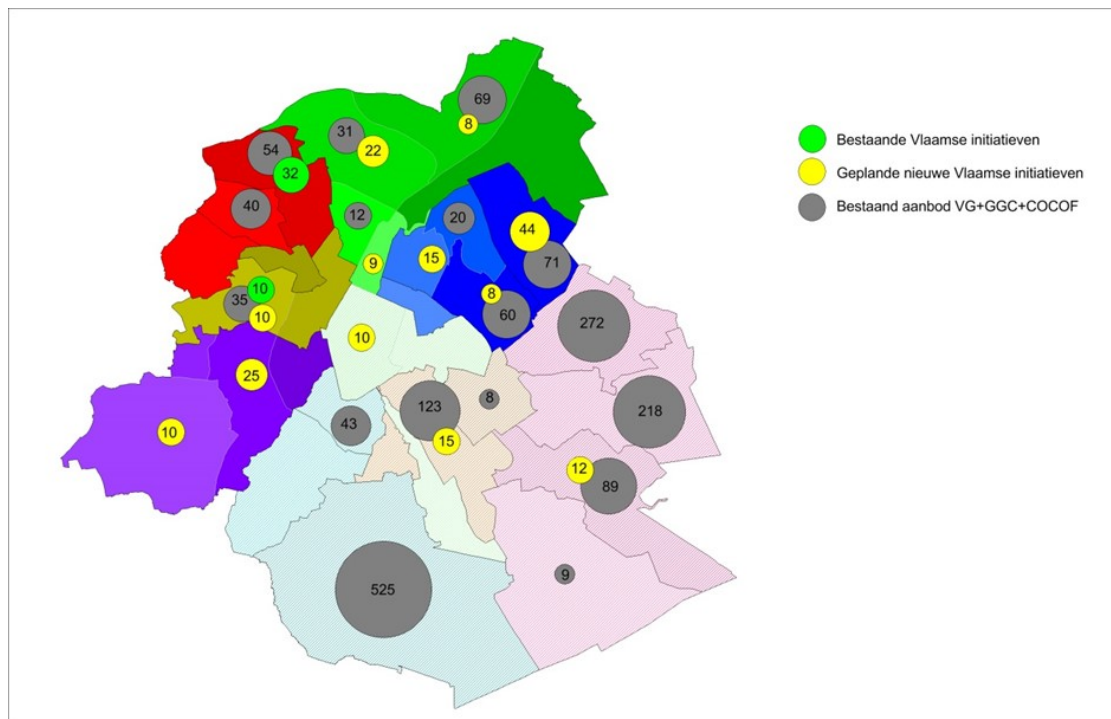
Opvallend is dat de gemeenten Sint-Lambrechts-Woluwe, Sint-Pieters-Woluwe en Ukkel samen meer dan de helft van het aantal serviceflats voor hun rekening nemen, terwijl de gemeente Anderlecht geen enkele woonzorgwoning of serviceflat telt.

Tabel 1. Overzicht assistentie- en woonzorgwoningen van VG, GGC en Cocof

	Woonzorgzone	Woonzorg- woning	Initiatiefnemer / dienstverlener	Huidig aanbod GGC/Cocof
1A	Brussel- Haren			
1B	Brussel - Neder-Over-Heembeek	8	Abbeyfield	69
1C	Brussel - Heizel	22	Armonea	31
1D	Brussel - Laken-Bockstael			12
1E	Brussel - Noordwijk	9	De Harmonie	
1F	Brussel - Vijfhoek-West	10	Samenhuizen/ De Overmolen/de Lork	
1G	Brussel - Vijfhoek-Oost /Europawijk			
1H	Brussel - Louizalaan			
2A	Schaarbeek Lambermont - Josaphat	8	Abbeyfield	60
2B	Schaarbeek - Helmet			20
2C	Schaarbeek - Brabantwijk	15	maisonBilobahuis	
2D	Sint-Joost-ten-Node			
2E	Evere	44	Sint-Vincentius / Sint- Jozef	71
3A	Oudergem	12	Lutgardis	89
3B	Sint-Lambrechts-Woluwe			272
3C	Sint-Pieters-Woluwe			218
3D	Watermaal-Bosvoorde			9
4A	Etterbeek			8
4B	Elsene centrum	15	Armonea	123
4C	Elsene Kastelein			
5A	Ukkel			525
5B	Sint-Gillis			43
5C	Vorst			
6A	Anderlecht -Kureghem			
6B	Anderlecht Sint Guido - Scheut	25	Solidariteit v/h gezin	
6C	Anderlecht - Peterbos			
6D	Anderlecht - Bergensesteenweg - Veeweyde	10	Arabesk	
7A	Koekelberg			
7B	Laag-Molenbeek			
7C	Hoog-Molenbeek	20	De Lork/ Welvaartkapoen	35
8A	Jette	32	Parkresidentie	54
8B	Ganshoren			40
8C	Sint-Agatha-Berchem			
	Gerealiseerd of in project	220		1679
	Programmatie	(1244)		
	Totaal in prioritaire zones	193		
	% van programmatie in prioritaire zones	87%		

	Prioritaire WZZ met aanbod VG of GGC
	Prioritaire WZZ zonder aanbod
Cursief	In ontwikkeling

Kaart 2. Aantal serviceflats VG-GGC-Cocof en nieuwe Vlaamse initiatieven woonzorgwoningen in projectfase per gemeente

1.3 Huidige situatie

De bestaande assistentiewoningen en serviceflats werden vooral ontwikkeld in de welstellende gebieden van het Brusselse gewest en uitgebaat door private investeerders. De 32 Vlaamse erkende serviceflat van de Parkresidentie vormen hierop een uitzondering. Toch ervaren veel Brusselse ouderen deze woonvorm als een (te) duur alternatief waarbij de kostprijs niet in verhouding staat tot de beperkte zorggarantie.

Er is niettemin een groeiende interesse voor alternatieve en kleinschalige woonvormen die beantwoorden aan de noden van ouderen en zorgbehoevenden. Een tiental woonzorgprojecten tracht hierop in te spelen met een betaalbare formule en beoogt de realisatie van woonzorgwoningen in diverse formules: van individuele aangepaste flats met zorgondersteuning (Lutgardis, Solidariteit voor het Gezin), gezamenlijke huisvesting van ouderen en personen met een handicap (Welvaartkapoen, Samenhuizen) tot kleinschalig groepswonen (Abbeyfield, maisonBilobahuis).

1.4 Prioriteit voor de toekomst

We stelden eerder al dat de dichtbevolkte wijken in en rond het centrum quasi blinde vlekken zijn voor residentiële ouderenzorgvoorzieningen. In deze wijken wonen relatief weinig ouderen maar dat zal in de nabije toekomst anders zijn. Het ontbreken van residentiële zorg en de uitgesproken afkeer van de bevolking tegen rusthuizen, kunnen een kans en hefboom vormen om precies in deze kansarme, multiculturele wijken bijkomend te investeren in alternatieve woonformules, in het bijzonder aangepaste woonzorgwoningen.

In samenwerking met sociale huisvestingmaatschappijen en sociale woonformules kunnen betaalbare alternatieven worden uitgewerkt voor financieel kwetsbare ouderen. Dit vraagt om afspraken tussen de Vlaamse minister bevoegd voor welzijn en de gewestelijke minister bevoegd voor huisvesting. Het streefdoel moet zijn om een percentage aan sociale woonzorgwoningen te realiseren in verhouding tot het armoedepercentage in de betrokken woonzorgzone.

Actiepunt 1	
Komen tot een afsprakenkader tussen Brusselse minister van huisvesting en Vlaams minister van welzijn betreffende 'sociale assistentiewoningen'	
Wat	Via samenwerking met het Brussels huisvestingsbeleid kunnen woonzorgwoningen of assistentiewoningen voor financieel kwetsbare ouderen betaalbaar worden gemaakt.
Hoe	<ul style="list-style-type: none"> - Wijkcontracten hanteren als hefboom voor een aangepaste woon- en leefomgeving voor ouderen. - Een streefcijfer hanteren van het aandeel sociale woonzorgwoningen gelijk aan het armoedepercentage in de wijk. - Initiëren van woonzorgprojecten in sociale huisvesting.
Te betrekken partners	<ul style="list-style-type: none"> - Vlaamse overheid - Brusselse minister van huisvesting - Brusselse sociale huisvestingsmaatschappij - Brusselse minister / schepenen bevoegd voor wijkontwikkeling / wijkcontracten

Actiepunt 2	
Collectieve kleinschalige woonvormen en woonzorgwoningen initiëren in woonzorgzones met een tekort aan residentiële voorzieningen	
Wat	In de multiculturele Brusselse wijken wonen nog niet de ouderen van vandaag, maar wel de ouderen van morgen. De allochtone ouderen zijn weinig vertrouwd met residentiële zorg en aversie tegen de rusthuizen is groot. Bovendien zijn er in deze wijken nagenoeg geen rusthuizen of woonzorgcentra gebouwd. Dit kan een kans zijn om kleinschalige woonvormen die beter beantwoorden aan de eigen noden vanuit een zelforganisatiemodel, voor ouderen uit te bouwen.
Hoe	Opzetten en ondersteunen van projecten kleinschalig groepswonen voor ouderen en zorgbehoevenden in de Kanaalzone: <ul style="list-style-type: none"> o Anderlecht - Kuregem o Laag-Molenbeek o Sint-Joost-Ten-Node o Schaarbeek o Haren
Te betrekken partners	<ul style="list-style-type: none"> - Kenniscentrum Woonzorg Brussel - Projectontwikkelingsorganisaties, zelforganisaties - Lokaal dienstencentrum in de berokken buurt - Samenhuizen vzw - Abbeyfield ...

Actiepunt 3	
Realiseren van een integrale woonzorgcampus met assistentiewoningen bij een woonzorgcentrum	
Wat	Verschillende sites (in ontwikkeling) lenen er zich toe om uit te groeien tot een multifunctionele woonzorgcampus waar, naast een woonzorgcentrum, ruimte is voor een variatie aan woon- en zorgvormen, in interactie met de buurt.
Hoe	<ul style="list-style-type: none"> - Onderzoeken en bespreken van de mogelijkheid tot inrichting van assistentiewoningen en een variatie aan woon- en zorgvormen.
Te betrekken partners	<ul style="list-style-type: none"> - Kenniscentrum Woonzorg Brussel - Initiatiefnemers / uitbaters van woonzorgcentra, o.a.: <ul style="list-style-type: none"> o Arcus (Korian), Sint-Agatha-Berchem o Armonea o Arabesk o Edelweis, Anderlecht

Actiepunt 4 Omkadering en zorgondersteuning in woonzorgwoningen mogelijk maken en clusteren in een erkende groep van assistentiewoningen	
Wat	Woonzorgwoningen in een wijk of woonzorgzone samenbrengen in een samenwerkingsverband zodat voldaan kan worden aan Vlaamse kwaliteitsvereisten voor assistentiewoningen, o.a. door de organisatie van noodoproepen en het aanstellen van een gemeenschappelijke woonassistent.
Hoe	<ul style="list-style-type: none"> - Zorgomkadering mogelijk maken via: <ul style="list-style-type: none"> o Projecten sociale economie o Flexibel aanbod van gezinszorg in collectieve woonvormen (zie actiepunt 22); o Actieve inzet en ondersteuning van zorg op afstand en digitalisering. - Mogelijkheden onderzoeken om clusters van woonzorgwoningen te erkennen als groep van assistentiewoningen.
Te betrekken partners	<ul style="list-style-type: none"> - ondernemingen in de sociale economie - diensten voor gezinszorg - Kenniscentrum Woonzorg Brussel